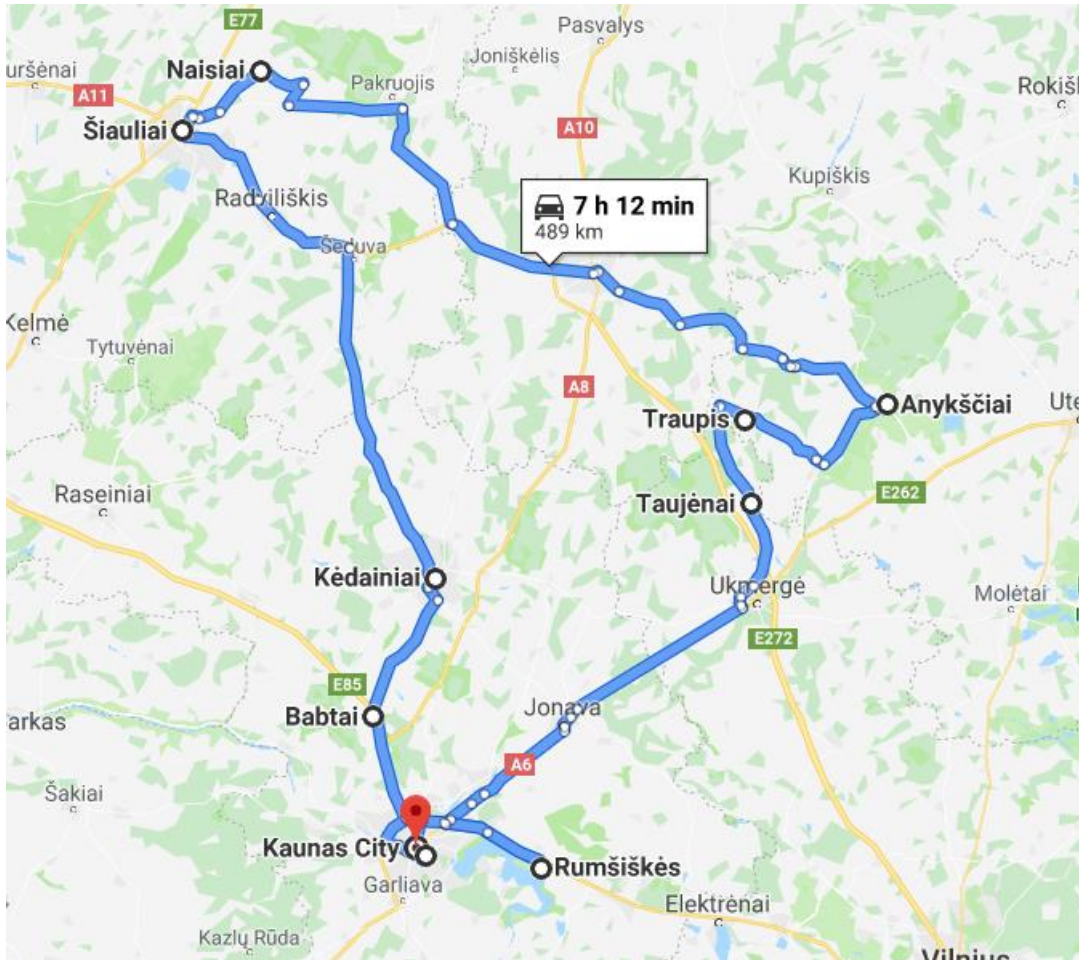

3. CENTRINĖ LIETUVA: Tradiciniai Lietuvos sodai ir augalai

Trukmė: 3 dienos, 515 km

Maršrutas: Kaunas – Babtai – Kėdainiai – Pakalniškiai – Šiauliai – Naisiai – Anykščiai – Traupis – Taujėnai – Užulėnis – Rumšiškės – Kaunas

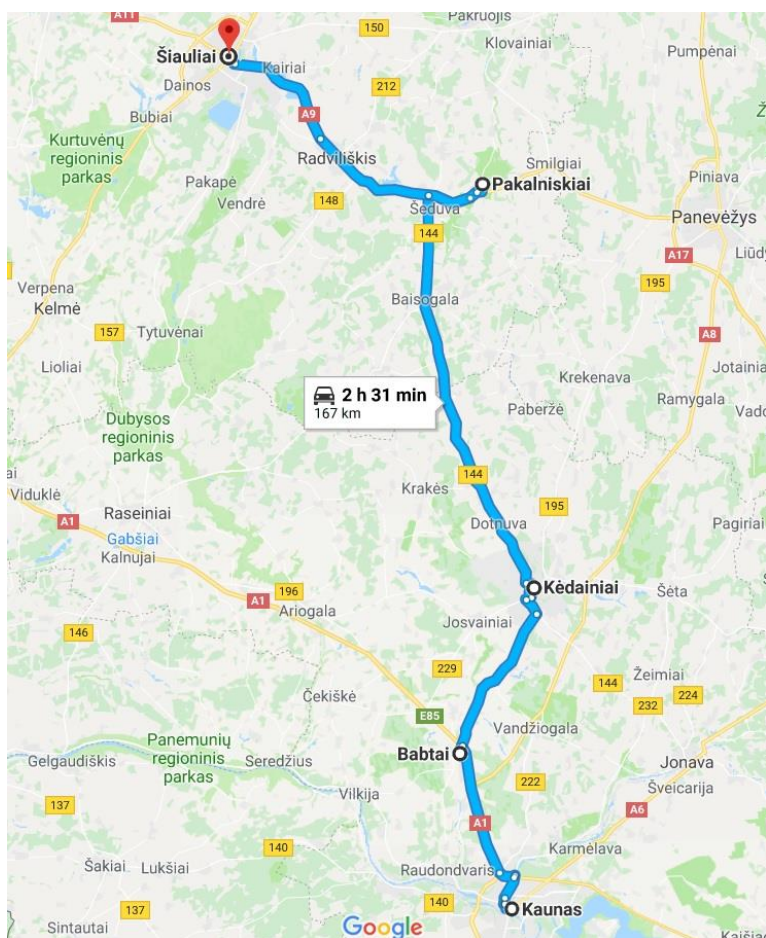

Maršrutas prasideda ir baigiasi Kaune, antrame pagal dydį Lietuvos mieste, kuris 1920–1939 m. buvo tapęs laikinąja šalies sostine. Prof. Tado Ivanausko Obelynės parke galima apžiūrėti 300 rūšių ir augalų formų kolekciją, obelų sode auga ir vienas seniausių medžių – dviskiautis ginkmedis. Kaune galima pamatyti seniausią obelį – beveik 360 metų. Obelų aukštis – 8 m, kamieno apimtis 1,3 metro aukštyje – 285 cm. Vytauto Didžiojo universiteto Kauno Botanikos sode auga unikalūs augalai, įrengta didžiausia Lietuvoje oranžerija, taip pat čia galima apžiūrėti senųjų gėlynų kolekcijas. Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas vykdo ne tik mokslinę, bet ir eksperimentinę-gamybinę veiklą. Čia galima įsigyti įvairių vaismedžių ir vaiskrūmių sodinukų bei sezoninių daržovių ir vaisių. Sodyboje „Garsi Tyla“ galima įsigyti namie pagaminto „laimingo maisto“, taip pat pasivaikščioti senuoju 100-mečių sodu ir apžiūrėti vaistinių augalų darželį. Burbiškių dvaro gamtos ir skulptūrų parke vyksta kasmetinis tulpių festivalis. Kleboniškių kaimo buties muziejuje galima pamatyti Aukštaitijos regionui būdingus namus. Šiaulių universiteto Botanikos sodas demonstruoja senųjų augalų paveldą, atkurtą pagal prieškarinio, tarpukario ir pokario periodu gyvavusias tradicijas. Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių sodybos muziejaus sode auga tradicinės lietuviškos obuolių

veislės, gėlės ir augalai. A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus Anykščių regione supažindina su kultūra, literatūra, istorija, agrarinės kultūros ir technikos istorija. Tradicinį Lietuvos gėlyną galima pamatyti ir Bronės Buivydaitės name-muziejuje. Anykščiuose galima pasivaikščioti medžių viršūnėse įrengtu taku, labirintų parku, taip pat pasivėžinti traukiniu Siauruku Aukštaitijos siauruoju geležinkeliu. Traupio Botanikos sode galima rasti nuo daugiamečių gėlių kolekcijų ir akmens sodų iki gėlių laikrodžio ir dekoratyvinio baseino su vandens augalais. Taujėnų dvaro interjeras dekoruotas Radvilų giminės portretais, skulptūromis, medžioklės trofėjais ir senoviniais ginklais. Ukmergės rajone galima aplankyti prezidento Antano Smetonos Užugirio dvarą, kuriame jo garbei įrengtas memorialinis muziejus. Galiausiai siūloma apeiti Lietuvos buities muziejų, vieną didžiausių (194 ha) ir turtingiausių (91 420 eksponatų) etnografinių muziejų Europoje po atviru dangumi.

Pirma diena

Kaunas – Babtai – Kėdainiai – Pakalniškiai – Šiauliai (170 km)

Kaunas. Antras pagal dydį Lietuvos miestas. Nuo 1920 iki 1939 metų buvo laikinoji Lietuvos sostinė. Verta apsilankyti senamiestyje, Rotušėje, Šventųjų apaštalų Petro ir Povilo arkikatedroje bazilikoje, Perkūno name, pasivaikščioti po Laisvės alėją, apsilankyti Nacionaliniame M.K.Čiurlionio dailės ir Vėlinių muziejuose.

Tado Ivanausko Obelynės sodyba-parkas. Čia galite pamatyti 300 rūšių ir formų augalų kolekciją, tarp kurių yra vieni iš seniausių planetos medžių – dviskiautis ginkmedis ir metasekvoja. Sode auga prof. T. Ivanausko sukurta obelų veislė ‘Vytis’. Obelynės parkas užima apie 6,5 ha plotą. Čia auga ir didžiulė Beržininkų ananaso obelis, dar vadinama Sodų motinėle – jos aukštis 11 m, o vainiko plotis net 12 m.

Keliate toliau ir už maždaug 15 minučių kelio automobiliu nuo Obelynės aplankykite **Seniausią obelį Lietuvoje**, kuri skaičiuoja beveik 360 metų ir vis dar veda vaisius. Nors obelis auga privačiame sklype, tačiau yra pažymėta informaciniu stendu. Miškinės obelų aukštis – 8 m, kamieno apimtis 1,3 metro aukštyje – 285 cm. Šiuo metu gyvybingos tik kelios obelų šakos, tačiau jos pasidengia vešlia lapija, veda vaisius, kurie yra gan rūgštūs, tačiau pasižymi ypatingu kvapnumu.

Pasivaikščiokite po **Vytauto Didžiojo universiteto Kauno botanikos sodą**, kuriame auga unikalūs augalai. Sodas užima daugiau kaip 60 ha plotą, o visuomenės lankymui atviros ekspozicijos – apie 30 ha plotą. Šiame sode įrengta didžiausia Lietuvoje oranžerija, vyksta įvairios parodos, susitikimai, gėlių žydėjimo savaitės bei edukaciniai užsiėmimai. Senieji Lietuvos gėlynų augalai pagal botaninę klasifikaciją demonstruojami skirtingose augalų bendrijose. Edukaciniame darže auginama daugiau kaip dvidešimt rūšių tradicinių senųjų veislių daržovių. Lankytojai senovinių lietuviškų obuolių veislių sode gali rasti retai kur matomas purpurines obelis.

Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas vykdo ne tik mokslinę, bet ir eksperimentinę-gamybinę veiklą. Jo eksperimentinę bazę sudaro eksperimentiniai sodai ir daržai, bandyminiai šiltnamiai, medelynas. Šis institutas augina lietuviškus vaisius ir daržoves, iš jų gamina išskirtinės kokybės, sveikus ir natūralius produktus. Institute taip pat galima įsigyti įvairių vaismedžių ir vaiskrūmių sodinukų bei sezoninių daržovių ir vaisių.

Garsios tylos sodyboje, įsikūrusioje ant senosios Nevėžio vagos šlaito yra gaminamas „laimingas maistas“, iš visko, kas yra užauginama ūkyje. Sodyboje esantis 2,3 ha šimtmetis sodas turi apie 113 obelių, 18 kriaušių ir 8 trešnes. Sodybos šeimininkė taip pat augina prieskoninius augalus – peletrūną, gelsvę, pipirmėtę, šalaviją bei dekoratyvinius – piliarožes, bijūnus, jurginiai, viendienės.

Burbiškio dvaras gyvuoja nuo XVII amžiaus. 1991 m. čia įkurtas Daugyvenės kultūros istorijos muziejus – draustinis, kuris užima 28 ha plotą. Parkas mišraus stiliaus, su puikiais, vaizdingais, nedidelėmis salelėmis pasipuošusiais tvenkiniais. Salelėse įrengtos jaucios poilsio aikštelės, į kurias veda grakštūs mediniai ir mūriniai tilteliai bei lieptai. Tiek rūmų, tiek parko teritorijoje gausu skulptūrų. Nuo 2000 metų čia organizuojamos tulpių žydėjimo šventės, kur eksponuojama apie 300 rūšių tulpių. Trejose dvaro teritorijos vietose yra išlikę vaismedžių sodų fragmentai. Didžiausias ir vertingiausias sodas yra toliau nuo dvaro pastatų. Čia pasodintos 7 vaismedžių eilės, kuriose buvę po 14 vaismedžių. Daugelis jų išnykę, tačiau likę vaismedžiai yra neblogos būklės – ‘Antaninio’, ‘Sierinkos’, ‘Koštelės’ obelių veislių.

Kleboniškių kaimo buities muziejus įrengtas 1991 m. 18 ha teritorijoje, kur autentiškos sodybos reprezentuoja Aukštaitijos regioną. Į muziejų po atviru dangumi iš apylinkių perkelti XIX–XX a. būdingi kaimų pastatai: gryčios, klėtys, pirtys, klojimai, daržinės - viso 28 objektai. Čia demonstruojami senieji kaimo rakandai, įvairūs baldai, namų apyvokos reikmenys, žemės ūkio padargai bei technika. Muziejus turtingas tam kraštui būdingais dekoratyvinių augalų darželiais. Ypatingas dėmesys čia skirtas jurginams.

Šiaulių universiteto botanikos sodas. Tai yra jauniausias bei mažiausias pagal plotą (6,54 ha) botanikos sodas Lietuvoje. Čia auginama daugiau kaip 4000 įvairių rūšių ir veislių

augalų. Botanikos sode įrengti trys senųjų kaimo augalų darželiai pagal atitinkamo laikotarpio tradicijas - prieškario, tarpukario ir pokario. Sode organizuojami renginiai, rengiami edukaciniai žaidimai, galima užsisakyti paskaitas.

Baltų žolynų muziejaus teritorijoje auginama apie 30 įvairių rūšių ir veislių augalų. Į tris dalis suskirstytame prieverpstės formos gėlyne auga sakraliniai, buitiniai ir kultūriniai augalai. Apeigose naudojami žolynai, kurių šventumu tikima atliekant įvairius ritualus, auga sakralinėje dalyje (aguona, linas, rugiagėlė, pelynas, pievinis šalavijas ir kt.). Buitinė dalis – tai vaistažolės ir prieskoniai, naudojami gydymui, sveikatos stiprinimui bei maisto pagardinimui (žemuogė, čiobrelis, kraujažolė, miškinė mėta ir kt.). Kultūrinę dalį puošia lietuviškų veislių vilkdalgiai, bijūnai, jurginai, lelijos, auginamos našlaitės. Muziejaus augalai atspindi Lietuvos paveldo sodų dekoratyvinių augalų rūšinį asortimentą bei supažindina su lietuviškos selekcijos kultūriniais augalais. Žolynai lankytini pavasarį ir vasarą.

Rekomenduojame pavalgyti:

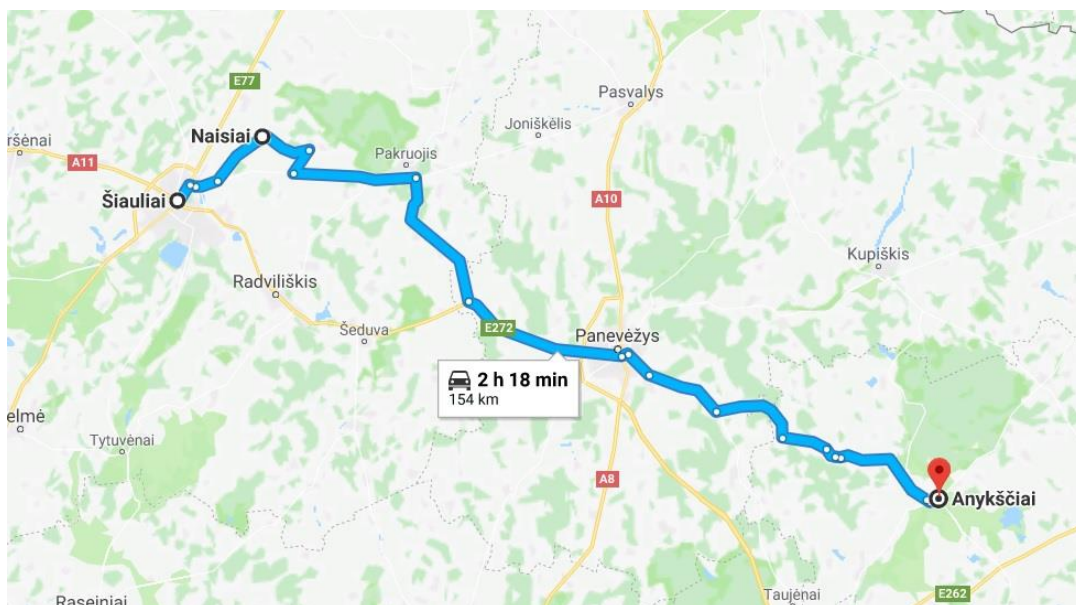
- Smuklė “Žarija”, *Radviliškio r.*
- Kavinė „Šeduvos malūnas”, *Šeduva*
- Kaimo turizmo sodyba “Girelė”, *Šiaulių r.*

Apgyvendinimo paslaugos:

- Smuklė “Žarija”, *Radviliškio r.*
- Kaimo turizmo sodyba “Girelė”, *Šiaulių r.*

Antra diena

Šiauliai arba Pakalniškiai – Anykščiai (~ 154 km)

Šiauliai yra miestas šiaurės Lietuvoje. Šiauliai taip pat vadinamas Saulės miestu. Pats didingiausias Šiaulių miesto pastatas yra Šv. Petro ir Šv. Pauliaus katedra. Šiauliuose labai lengva praleisti laisvą popietę teminiame muziejuje, nes mieste yra daug jų (fotografijos, dviračių, šokolado, radijo / televizijos, geležinkelio, kačių...). Saulės laikrodžio aikštėje pamatysite vieną iš pagrindinių miesto simbolių - "Šaulys". Netoliese Talkos ežero pakrantėje stovi "Geležinė lapė", kuri yra didžiausia gyvūno skulptūra, įtraukta į Lietuvos Gineso rekordų knygą.

Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių sodyba-muziejus atidarytas 1968 m. Sodas yra neatskiriama sodybos dalis, prižiūrimas ir puoselėjamas muziejininkų. Sodą įveisė pirmoji jo darbuotoja apie 1970 metus. Jame auga nuo seno Lietuvoje augintų obels veislių 'Suislepinis', 'Paprastasis antaninis', 'Popierinis' vaismedžių. Be jų auga 'Kalvilio' veislių grupės vaismedis, kurio vaisiai išlaikyti beveik metus, įgyja skonį ir ypatingai tinka džiovimui. Sodyboje puoselėjami tradiciniai kaimo gėlynai, įrengtas vaistažolių kampelis. Nevengiama ir šiuolaikiškų augalų, nes, anot muziejininkų, sodybos šeimininkė mėgo gėles, išveisdama vis naujų. Autentiška sodyba su to laikmečio želdiniais, kurioje istorija susipina su biologinio paveldo objektais.

A. Baranausko ir A. Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus, kuriame saugomos ir populiarios muziejinės vertybės, atspindinčios Anykščių krašto kultūros, literatūros, istorijos, agrarinės kultūros, technikos istorijos raidą. Lankytojai gali visus metus pasivaikščioti po Rašytojų kalnelio memorialinį parką ir atrasti jame 12 svarbiausių vietų. Čia pristatomi ir nauji edukaciniai elementai: „vaistažolynai“ – lietuviškos vaistažolės, kurias pažino ir naudojo A. Baranauskas bei vaistininkas A. Vienuolis-Žukauskas. Muziejaus teritorijoje išlikusios dvi obelys, turinčios istorinę sąsają su žymiu rašytoju A.

Vienuoliu-Žukausku. Viena iš jų labai reta ir tik senuosiuose soduose sutinkama obelis - 'Lietuvos cukrinis'. Prie muziejaus pastato yra autentiškas, rašytojo laikmetį menantis gėlynas, vaistinių augalų ekspozicija.

Bronės Buivydaitės memorialinis muziejus senojoje namo dalyje išsaugota paskutiniųjų rašytojos gyvenimo metų aplinka. Muziejus įkurtas apie 1990 m. Vaismedžių sodas, kurio istorija susieta su rašytoja B. Buivydaite, įveistas 1935 metais. Muziejaus darželyje žydi rašytojos mėgtos gėlės, sode puoselėjamos kelios išlikusios senosios obelių veislės 'Lietuvos pepinas', 'Popierinis', vyšnių veislės 'Vietinė rūgščioji', 'Žagarvyšnė' vaismedžiai. Sodybos gėlių darželis pasižymi ypač didele dekoratyvinių augalų rūšių įvairove. Dominuoja daugiamečiai kultūriniai ir gamtoje sutinkami, liaudies pamėgti augalai, tokie kaip paprastoji pakalnūtė, paupinis jonpapatris, kvapioji našlaitė, ar triskiautė žibuoklė.

Ekskursija po Anykščius. Aplankykite Medžių Lajų taką, Labirintų parką (šiltuoju metų laiku), pasivėžinkite traukiniu Siauruku Aukštaitijos siauruoju geležinkeliu.

Rekomenduojame pavalgyti:

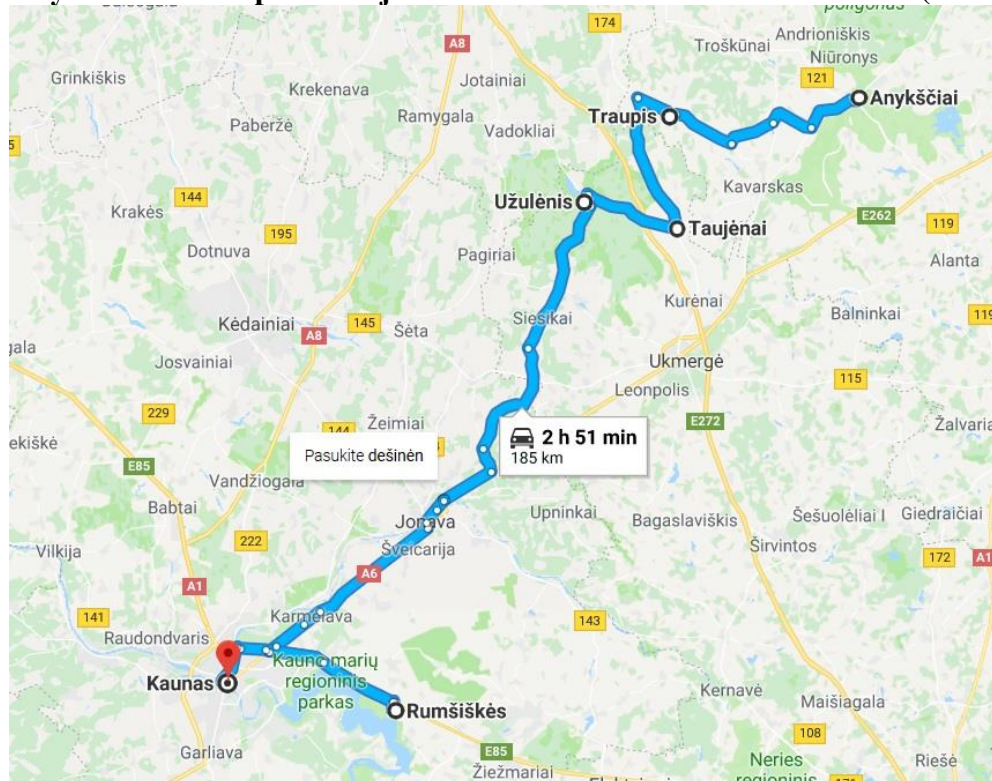
- Kaimo turizmo sodyba "Girelė", *Šiaulių r.*
- Restoranas „Forto dvaras”, *Panevėžys*
- Restoranas „Deja vu”, *Panevėžys*
- Restoranas „Nykščio namai”, *Anykščiai*
- GRADIALI ANYKŠČIAI, *Anykščių r.*

Apgyvendinimo paslaugos:

- Kaimo turizmo sodyba "Radvilių sodyba", *Anykščių r.*
- GRADIALI („Saulės vila" ir „Vėjo vila"), *Anykščių r.*
- GRADIALI („Ežero vila" ir „Vėjo vila"), *Anykščių r.*

Trečia diena

Anykščiai – Traupis – Taujėnai – Užulėnis – Rumšiškės – Kaunas (185 km)

Ekskursija po Anykščius. Aplankykite Medžių Lajų taką, Labirintų parką (šiltuoju metu laiku), pasivėžinkite traukiniu Siauruku Aukštaitijos siauruoju geležinkeliu.

Traupio botanikos daržas - vienintelis Lietuvoje mokyklinis botanikos daržas pradėtas veisti Traupio mokykloje. Visos augalų kolekcijos (iš viso Traupio botanikos darže auga jau daugiau kaip 8000 augalų rūšių, formų bei veislių) yra surinktos vieno žmogaus – S. Obelevičiaus. Čia rasite daugiamečių gėlių kolekcijas, alpinariumus, gėlių laikrodį, dekoratyvinį baseiną su vandens augalais ir kt. Botanikos darže yra ir gausios saugomų augalų, prieskoninių, lauko bei daržo augalų ir vaistinių augalų kolekcijos. Ekskursijas dažnai lydi sodo įkūrėjas ir puoselėtojas S. Obelevičius.

Nuo seno **Taujėnų dvaras** garsėjo savo turtingumu ir prašmatnumu. Rūmų interjeras buvo gausiai papuoštas Radvilų giminės portretais, skulptūromis, medžioklės trofėjais, senoviniais ginklais. Rūmams parinkta aukščiausia vieta, nes nuo vakarinės rūmų pusės atsiveria žemiau esantys vaizdingi tvenkiniai. Taujėnų dvaro parkas sukurtas angliškuoju stiliumi, jo didžiausia vertybė – seni ąžuolai. Parkas užima apie 25 ha plotą, atkurti tvenkiniai su kaskadomis.

Ukmergės rajone aplankykite **Prezidento Antano Smetonos Užugirio dvaro sodybą**, kurioje įkurtas Prezidento memorialinis muziejus. Išlikę ir kiti ūkiniai pastatai, prezidento obelų sodas, pirtys bei dvaro tarnautojų pastatai. Dvaras pastatytas ant ežero kranto, iki kurio galima nueiti per pačio prezidento mintą taką, kuris veda per medžių alėją.

Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse vienas didžiausių (195 ha) ir daugiausiai eksponatų (91420) turintis etnografijos muziejus Europoje po atviru dangumi. Ekspozicija sudaryta iš atskirų vienkiemių, sodybų, kaimų ir miestelio, kuriuose demonstruojami Lietuvos etnografinių regionų senoji architektūra, kultūra, butis, sodo, daržo ir gėlynų augalai. Aukštaitijos ir Žemaitijos kaimų sodybose galima susipažinti su unikaliomis, nuo seno tradiciškai auginamomis obelų veislėmis - 'Suislepinis', 'Rudens dryžuotasis', 'Popierinis', 'Lietuvos cukrinis', paragauti jų vaisių. Muziejaus sodybose darželiai apželdinti pagal regionų tradicijas regionui būdingais augalais. Daugumoje sodybų daržovės, vaistiniai ir dekoratyviniai augalai auga greta. Aukštaitijos kaime įrengtas „Kvapusis darželis“, kuriame galima susipažinti su Lietuvos sodybose augintais vaistingaisiais ir prieskoniniais augalais bei jų vaistinėmis savybėmis.

Kaunas. Antras pagal dydį Lietuvos miestas. Nuo 1920 iki 1939 metų buvo laikinoji Lietuvos sostinė. Verta apsilankyti senamiestyje, Rotušėje, Šventųjų apaštalų Petro ir Povilo arkikatedroje bazilikoje, Perkūno name, pasivaikščioti po Laisvės alėją, apsilankyti Nacionaliniame M.K.Čiurlionio dailės ir Velnių muziejuose.

Rekomenduojame pavalgyti:

- Kaimo turizmo sodyba „Roko sodyba“, *Kaišiadorių r.*
- Prezidento Antano Smetonos Užugirio dvaro restoranas „A la carte“, *Ukmergės r.*
- Taujėnų dvaro restoranas „Roko virtuvė“, *Ukmergės r.*